

בשער השיעורים

זוכה אני לשאת תפילת הודיה ליוצר כל, לאחר שנכנסתי שני פתחים. עדיין לא יבשה הדיו מעל ספרי "שערי עיון" למסכת פסחים וכבר זוכה אני להיכנס אל הכרך השני, והנכנס לכרך מתפלל שתיים, נותן אני הודאה לשעבר על שזיכני ללמוד וללמד- "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה", וזועק לעתיד לבוא שימצאו הדברים חן ושכל טוב בעיני הלומדים ויהיו לא רק "טוב" בעיניי אלא גם "מטיב" לאחרים- "הטוב והמטיב".

סוף מעשה במחשבה תחילה היה, ליתן רווח בין פרשה לפרשה ולהתקין את השיעורים לדפוס בניחותא ובדקדוק, כמידת הפנאי המתאפשרת נוכח הטרדה הרבה שבעבודת המקדש בישיבה בהגדת שיעורים כסדרן ובעבודה החינוכית טורדת הלב, שקמיצת הזמן היא הקשה שבהן.

אולם לאחר הוצאת הספר למסכת פסחים, קרבו בניי הצעירים המתעתדים ללמוד בישיבתם את מסכת קידושין וכטענה הקדמונית עם הפסח, הייתה טענתם: "למה נגרע".

לא הייתי זקוק לשהות זמן של "עמדו ואשמעה" כדי לומר לטהורים לנפש אשר כל השנה בדרך רחוקה הם ממני, שאין מתאימה ממסכת קידושין המפרטת חובת האב ללמד את בנו תורה, להיות מתנתי אליהם בלומדם רחוק מהבית וספר אביהם בחיקם. בזה פרי עמלנו, אלו הבנים, מונח לפני הלומד, וב"ה שזכינו לעמל פה הוא עמל תורה.

בהקדמה לספר הקודם באתי בארוכה בדברים שחשבתי כנחוצים להיאמר גם קודם ספר זה, לכן לא אכפול הדברים ויהיו כפתיחה העולה אף לספר זה הסמוך לחברו.

השיעורים שלפנינו הינם חלק ראשון של השיעורים על מסכת קידושין, שזכינו ללמוד וללמד בישיבה הק' ישיבת "מרכז הרב". במחזורי לימוד שונים ובמסגרות שונות בישיבה, זכינו ללמד בעיון כמעט את כל מסכת קידושין, אך לקוצר היריעה באים כעת בדפוס רק השיעורים הראשונים. כמעשהו בראשונה כך מעשהו בשנייה, עזרני ידידי הרב אביעד וייץ שליט"א בהערותיו והארותיו החשובות שחלקן משובצות בספר. אף יד ימיני בחיים ובספר, שעזרני רבות הוא בני בכורי אשר ישמח אב, מאיר- שמחה נ"ל מצורבי ישיבתנו, אשר זכיתי לקיים בו השנה "האב חייב ללמד את בנו תורה" שלא ע"י שליח, בהיותו מבני השיעור. לשניהם נתונה תודתי.

מסכת קידושין מתעטרת בשמה בעטרת קדושה, לשון "קניין" המכונה בלישנא דרבנן "קידושין", איננו רק מציין את דרך הקניין, ע"י שאוסרה כהקדש אלא גם מהווה ביטוי למהות הקניין המיוחד הזה, "קניין אישות".

לכן רבה היא פליאתנו כי בצמידות לקניין זה קבעו שביתה קנייני השור והחמור ושאר חפצי האדם, ולא גדרם רבינו הקדוש בגדרות הצאן הנאותות להבדלתם, וטעות בני גד וראובן שעשו טפל עיקר עולה, לכאורה, בזיכרוננו.

אלא, שדווקא צירופם לאותה המסכת ולאותו הפרק והגיעם לאחר תחילת העיסוק בקניין קידושין, מבהיר עד כמה שייכים הם אליה.

מובן וברור הוא שקניין שקונה אדם את אשתו מהווה עבור כל אחד מבני הזוג שנוי פנימי, יש בו כדי לחשוף ולגלות כוחות נפש טמירים שהיו נעולים עת היה האדם לבדו וכעת מתחברים למקורם ומהווים מנוע אדיר לנפש ולכוחותיה, אין מציאת החלק השני רק סכום חיבור האחדים ויצירת דבר חדש, אלא אף חשיפת אמיתת היחיד וחילוצה ממצר.

כעין זה אף לגבי רכוש האדם, ממונו של אדם מעמידו ומקימו על רגליו, רכוש שאדם רכש מפני שמצא צורך לבטא את עצמו על ידו, איננו סרח העודף לאישיותו, הוא מציב לפני האדם מראה, העוזרת לו לחשוף את פנימיותו מתוך גלי המשיכה שהביאו לרכישת הדבר, והוא מאפשר לו לאחר הרכישה להוציא את נפשו באופן שלם וחזק יותר.

חזרתו של יעקב על אותם פכים קטנים, נלמדת ע"י רבותינו כמידת צדיקים שממונם חביב עליהם מגופם, שהרי אין בגופו של אדם, גבהו, צבעו, וצורתו כדי ללמדו על איכות נפשו, על רצונותיו ועל מידותיו, אולם יש בממונו אשר עמל לרכשו, כדי ללמדו על הקיים בתוכו, ויש בו לעזור לו בהגשמת שאיפותיו. כל ממונו של אדם הינו בחינת פכים שעניינם ביכולתם להחזיק את הניתן בהם ולא בהם עצמם.

מכאן לחשיבות הגדולה של "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" בגאולתם של ישראל, כלשון מרן הרב זצ"ל ב"עין אי"ה" לברכות פרק א אות קיד: "עיקר הכוונה העליונה של יציאה ברכוש גדול, היה כדי לרומם את רוח העם שניתן בשפל מצב העבדות שנים רבות, בטבע השפלה נפשו ואינו מבקש גדולות. ע"כ ראוי להרגיל נפשו בבקשת גדולות, כדי שיבוא מזה ג"כ לשאוף לגדולות במעלות הנפשיות והמידות העליונות. ע"כ להורות שאין זה עיקר התכלית לשאוף אל אהבת כסף וזהב, ע"כ לא בא הדבר בתורת ציווי כ"א בבקשה, למען יעלה הדבר בשלמות, רוחם השפל יתרומם ע"י ראותם עצמם מסובלים בעושר, ועם זה

ידעו שלא זה הוא התכלית המבוקש, שהרי כל העניינים התכליתיים נאמרו להם בתורת ציווי ואזהרה, ודבר זה נאמר בלשון בקשה והתנצלות...".

אם בקניין גשמי כך, על אחת כמה וכמה בקניין רוחני. זכורני בהיותי תלמיד בשנה הראשונה בישיבה, נכנסנו, חברי השיעור הצעיר, לבית ראש הישיבה הגאון הרב אברהם שפירא זצ"ל. הרב דיבר באריכות על חשיבות קניית סברות נכונות בלימוד, על הרצינות שבקנייה ועל האכפתיות בשימורה והמשיל זאת לקניינים ממוניים, בדרכו המיוחדת ובחוש ההומור המפורסם סובב מבטו אל הבחור שישב לצידו, אחז בכנף הסוודר שלו ושאלו בחיך: "איך תגיב למי שיבוא לחטוף ממך את הסוודר שלך? תיתן לו?" הבחור הנבוך הניע בראשו לשלילה, "כך צריך להרגיש כשבאים לקחת מכם סברא שאמרתם", פנה אל כולנו ראש הישיבה ובזה התחלנו לחוש מהו קניין תורה, מהו יחס רציני לכל סברא ולימוד וזאת המשכנו לראות אצל ראש הישיבה כל אימת ששאלנו אותו בלימוד.

הודאתי בפתח הכרך הקודם איננה, כמובן, סיבה שלא לחזור ולהודות להוריי היקרים, א"מ הרב פרופ' אהרן הי"ו וא"מ מרת אילה שתח', על שגידלוני לתורה מינקות ועל עזרתם הרבה כולל הוצאת ספר זה, לחמי הפרופ' ר' מנחם נהיר הי"ו ולחמותי מרת נעמי שתח' שחב אני להם רבות.

ולאשתי רחל שבמיוחד בכרך העוסק בקידושין, נעימה עליי מאד ההודאה לה, שעל ידה מתאפשר לי לקיים את הפסוק "ראה חיים עם אשה אשר אהבת" על שתי משמעויותיו. למרות פרק הזמן הקצר מאז הוצאת הספר הראשון, שמחתי שכבר הגיע לרבים מתלמידי שחלקם כתבו לי וחלקם התקשרו, מי שהספר העיר בו את זיכרון השיעורים ומי בהערות למדניות על הנכתב בו. אין שמחה מהידיעה שתורה מחזרת על אכסניה שלה, ושהיצירה הגדולה הנעשית בישיבה ע"י ראש הישיבה והרמ"ם שליט"א שכולם בחבורה היו שותפים לה בשנות הישיבה, חיה ויוקדת.

עיקר מימונו של ספר זה בא מהתארגנות של קבוצת תלמידים מלפני כעשור שראו חשיבות בהוצאת השיעורים לאור, ואף כי איני כדאי, יודע אני כי יכולה להיות בשיעורים תועלת וכפי שהרחבתי בהקדמה לספר על פסחים ובוודאי מחממת את הלב ונוסכת כוחות, הידיעה שתלמידים-חברים נרתמים למפעל זה מתוך המשכיות וקשר לתקופת הישיבה.

בראש הקבוצה שכולה ידידי נפש, שומעי לקח וחברי אמת, ששעות רבות למדנו יחד, היו המעשים והעושים: הרב רפאל שונר שליט"א רב שכונת "מעלה הזיתים" ור"מ בישיבת

“עטרת כהנים” ור’ עמנואל הראל הי”ו. על ידם סייעו בעין יפה מאד: ר’ נפתלי מאיר ברק הי”ו, הרב צבי קופר, הרב אלישיב ברלין ר”מ בישיבת ירושלים לצעירים, הרב מרדכי גרוס, והרב גדעון ביר ר”מ בישיבת רמת השרון, כולם שליט”א.

ואסיים מעין הפתיחה: הורתו של הספר בבקשת בניי והוצאתו אל הפועל ביוזמת הבנים-אלו התלמידים, “נצחוני בניי” אינו רק בחינת ניצחון אלא בחינת נצח, חיבור אב ובן בשלשלת התורה והדורות, “משם רועה אבן ישראל”.

פנחס מונדשיין

ב”ה, ירושלים עיה”ק, תמוז תשע”ב